

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานนั้น จะได้ผลมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับพลังของอินทรีย์ ๕ คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา ของผู้ปฏิบัติแต่ละคน ถึงมาตราบ่าจะไม่ได้รับผลขั้นสูงก็ย่อมจะได้รับผลตามส่วนตามลำดับกัน^๑ โดยเฉพาะสติ ซึ่งเป็นอุปกรณ์ในการควบคุมกายทวาร วจิตวาร และมนทวาร ให้ดำรงอยู่ในสภาวะที่ปกติ คือ ให้มีสติสังวร คือ ความสำรวมในทางอินทรีย์ ทั้ง ๖ ได้แก่ สारรวม ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ เมื่อกระทบกับอารมณ์ภายนอก สติทำหน้าที่กำกับไม่ให้จิตใจไปเสวยอารมณ์ยินดี ยินร้ายในการรับรู้ารมณ์นั้น นอกจากนั้น สติยังหมายถึง ความไม่ลืมหืม ความไม่เผลอ ไม่เลินเล่อ ไม่พ่นเพื่อนเลื่อนลอยไปตามอำนาจแห่งกามคุณ ๕ อันน่าใคร่น่าปรารถนา น่าพอใจ^๒ จนทำให้เกิดปัญหาต่อตนเองและสังคมด้วยการแสวงหาทรัพย์สินเงินทองโดยความไม่สุจริต ล่วงละเมิดต่อศีลธรรมและกฎหมายบ้านเมือง ก็เพราะความไม่สำรวมด้วยสติ การไม่ฝึกฝนตนให้เป็นคนมีสติ ไม่เพียงแต่เท่านั้นธรรมที่บั่นทอนคุณภาพของสติให้หวั่นไหว ให้สั่นคลอน ให้ตั้งอยู่ไม่ได้ในจิตใจของมนุษย์ คือ นิรวณธรรม ๕ อย่าง^๓ เมื่อบุคคลขาดการฝึกฝนจิตใจให้มีสติรู้ทันแล้ว ย่อมตกอยู่ภายใต้อำนาจของนิรวณเหล่านั้น และถูกบัญชาการให้เป็นไปต่าง ๆ ตามประเภทของนิรวณที่มากครอบงำจิต เช่น เมื่อเกิดกามฉันท์ขึ้นก็จะทำให้จิตใจมีความกระวนกระวายในทางกามคุณ ๕ อย่าง ไม่มีขอบเขต และไม่พิจารณาเห็นโทษของกามว่าให้โทษอย่างไร จนเป็นสาเหตุให้คนเดือดร้อนกันมากขึ้น

การปฏิบัติสมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐาน จัดว่าเป็นภารกิจหลักภาคปฏิบัติในพระพุทธศาสนา เพื่อฝึกฝนอบรม พัฒนาบุคคลให้มีความตื่นตัว และสามารถแก้ปัญหาที่รุมเร้าเข้ามาทุกวัน โดยมีหลักศึกษาซึ่งเรียกว่า ธุระ คือกิจในพระพุทธศาสนามีอยู่ ๒ อย่าง ได้แก่การศึกษาเล่าเรียนนวัคสัตตศาสนาซึ่งเป็นฝ่ายปริยัติสัทธิธรรม ส่วนการปฏิบัติสมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐานซึ่งเป็นฝ่ายปฏิบัติสัทธิธรรม เพื่อการขัดเกลาก่อนสู่กิเลสภายในใจให้เบาบางลงไป และเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตทั้งในปัจจุบัน และประโยชน์สูงสุด คือการสิ้นกิเลสอาสวะทั้งปวง ก็ด้วยสมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐาน ดังพระพุทธดำรัสที่ตรัสว่า ๑) ภิกษุในธรรมวินัยนี้เจริญวิปัสสนาอันมีสมถะนำหน้า เมื่อเธอเจริญวิปัสสนาอันมีสมถะนำหน้า มรรคย่อมเกิด เธอเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรค เมื่อเธอเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรคนั้นอยู่ย่อมละสังโยชน์ได้ อนุสัยทั้งหลายย่อมสิ้นสุดไป ๒) ภิกษุเจริญสมถะอันมีวิปัสสนานำหน้า เมื่อเธอเจริญสมถะอันมีวิปัสสนานำหน้า มรรคย่อมเกิด เธอเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรค เมื่อเธอเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรคนั้นอยู่ย่อมละสังโยชน์ได้อนุสัยทั้งหลายย่อมสิ้นสุดไป ๓)

^๑ พระธรรมสิงหบุราจารย์, การเจริญสติ-วิปัสสนากัมมัฏฐาน, พิมพ์ครั้งแรก, (กรุงเทพมหานคร : เล็ก ออริจินอล, ๒๕๔๘), หน้า ๒.

^๒ อภ.ปญจก.อ. (ไทย) ๓ / ๗ / ๒.

^๓ อภ.ปญจก.(ไทย) ๒๒ / ๕๑ / ๘๙-๙๑.

ภิกษุเจริญสมณะและวิปัสสนาควบคู่กันไป เมื่อเธอเจริญสมณะและวิปัสสนาควบคู่กันไป มรรคย่อมเกิด เธอเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรค เมื่อเธอเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรคนั้นอยู่ย่อมละสังโยชน์ได้อนุสัยทั้งหลายย่อมสิ้นสุดไป^๔

หลักการปฏิบัติสมณะและวิปัสสนากัมมัฏฐานนั้น ก็เพื่อให้พุทธบริษัทได้นำมาปฏิบัติตามเพื่อยังประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และประโยชน์สูงสุดให้เกิดขึ้นภายในตน อันเป็นการแก้สาเหตุของปัญหาในระดับเบื้องต้นได้เป็นอย่างดี เนื่องจากว่ามนุษย์ทุกยุคทุกสมัยย่อมจะประสบกับปัญหานานาประการอยู่ไม่สิ้นสุด พระพุทธศาสนาจึงสอนให้แก้ปัญหาทั้งด้านนอกด้านในไปพร้อม ๆ กัน ทั้งทางสังคมและทางจิตใจของบุคคล กล่าวคือในด้านนอกก็ใช้ศีลแก้ปัญหาทางกายและวาจา ส่วนด้านในที่เกี่ยวกับจิตใจและปัญญาที่ใช้หลักวิปัสสนากัมมัฏฐานเป็นหลักปฏิบัติตาม เพื่อจะได้ละ ความโลภ ความโกรธความหลง ความเห็นแก่ตัว เป็นต้นให้เบาบางลงไปและสามารถเอาชนะจิตใจที่เป็นฝ่ายอกุศลเป็นบาป ก่อโทษด้วยการเจริญคุณธรรมตามลำดับ เพราะปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่มนุษย์ต้องประสบกันมาทุกยุคทุกสมัย ก็เหมือนกัน คือ คนมีความเห็นแก่ตัว ขาดความเมตตา มีความริษยา รักสุขเกลียดความทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น^๕

การปฏิบัติวิปัสสนานั้น มีประโยชน์ตนโดยตรง เพราะทำให้บุคคลผู้ปฏิบัติ ได้ดำเนินจิตของตนไปสู่หลักอริยสัจ ๔ อย่างสมบูรณ์ ไม่ว่าจะปฏิบัติควบคู่กันไปกับสมณะหรือไม่ก็ตาม หรือจะปฏิบัติวิปัสสนาล้วน ๆ ที่เรียกว่า วิปัสสนายานิก^๖ คือ ผู้มีวิปัสสนาล้วนๆ แต่อย่างน้อยก็ต้องอาศัยกำลังทางสมาธิจิต ในระดับฌณิกสมาธิ ขึ้นไป จึงสามารถจะพิจารณาสรรพสิ่งตามความเป็นจริงได้ และถูกต้อง เพราะมีพื้นฐานทางจิตที่ดี ฉะนั้น การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในงานวิจัย ย่อมมีการพรรณนาถึงสมาธิบ้างในบางส่วน เพื่อให้เห็นความสำคัญของสมาธิ ที่มีผลต่อการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ด้วยเหตุผลที่ว่า การบรรลुरुธรรมในพระพุทธศาสนา มี ๒ อย่าง คือ อย่างแรก ถ้าเจริญสมาธิภาวนา ก็สามารถบรรลุด้วยเจโตวิมุตติ ความหลุดพ้นแห่งจิต ความหลุดพ้นด้วยอำนาจการฝึกจิต ความหลุดพ้นแห่งจิตจากราคะ ด้วยกำลังแห่งสมาธิและอย่างที่สอง ถ้าเจริญวิปัสสนาภาวนา ก็สามารถบรรลุด้วยปัญญาวิมุตติ ความหลุดพ้นด้วยปัญญา ความหลุดพ้นด้วยอำนาจการเจริญปัญญา ความหลุดพ้นแห่งจิตจากจากอวิชชา ด้วยปัญญาที่รู้เห็นตามเป็นจริง การหลุดพ้นด้วยปัญญาที่เกิดจากการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน^๗

พระครูคัมภีรธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) เป็นพระวิปัสสนาจารย์ประจำสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเทพประทาน ตำบลระแงง อำเภอศีร์ชบุรี จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งได้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดศีร์ชบุรีและจังหวัดสุรินทร์ เฉลิมพระเกียรติ ๘๒ พรรษา พุทธศักราช ๒๕๕๒ และท่านยังเป็นพระวิปัสสนาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุวรราชรังสฤษฎิ์

^๔ ๐. จตุกก. (ไทย) ๒๑ / ๑๗๐ / ๒๓๗ - ๒๓๘.

^๕ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๙๑๗ - ๙๑๘.

^๖ ๐. ปญจก. ฎีกา. (ไทย) ๓ / ๒๐๐ / ๙๒.

^๗ สารานุกรมไทยเสรี. วิมุตติ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.wikipedia> [๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕]

และวิทยาเขตสุรินทร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๒^๘ เพื่อประกาศเผยแผ่หลักการปฏิบัติที่เหมาะสมแก่อุปนิสัยของพระนิสิต นักศึกษา และบุคคลทั่วไปในท้องถิ่น โดยเฉพาะจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ ร้อยเอ็ด เป็นต้น ซึ่งได้เข้ามาร่วมปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ที่สำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเทพประทาน ในเดือนมีนาคมของทุกปี และนิสิต นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ในเดือนธันวาคมของทุกปีการศึกษา ดังความตอนหนึ่งว่า หลวงปู่สอนกัมมัฏฐานอย่างไร ? การฝึกกัมมัฏฐานในทางพระพุทธศาสนา มีหลักใหญ่อยู่ ๒ อย่าง คือ สมถกัมมัฏฐาน และวิปัสสนากัมมัฏฐาน หลวงปู่ได้ยึดหลักการปฏิบัติตามแนว มหาสติปัฏฐานสูตร ๔ อันได้แก่ พิจารณาเห็นกายในกายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติกำหนดอิริยาบถและท่อนั้นในโลกได้ การพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะมีสติ กำหนดอิริยาบถและท่อนั้นในโลกได้ การพิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะมีสติ กำหนดอิริยาบถและท่อนั้นในโลกได้ การพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำหนดอิริยาบถและท่อนั้นในโลกได้^๙ ตัวอย่างการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานของท่านที่แสดงแก่ผู้ปฏิบัติธรรม ความสังเขปตอนหนึ่ง ดังนี้

ไม่ว่าเราจะทำอะไรอยู่ จะยืน เดิน นั่ง นอน ก็ต้องมีสติกับสัมปชัญญะอยู่กับอิริยาบถที่เป็นอยู่ เช่น ยืน ก็ให้กำหนดรู้ว่า เรากำลังยืนอยู่ หรือกำหนดว่า ยืนนอน ๆ ขาเคลื่อนไป ก็กำหนดว่า ซ้ายย่างนอน ขว้าย่างนอน หรือขณะกำลังนอนอยู่ ก็ให้กำหนดรู้ว่า นอนนอน จะนอนตะแคงซ้าย หรือตะแคงขวา ก็ให้รู้ว่า นอนนอน หรือจะกำหนดอาการพองยุบ ของท้องในขณะที่เรากำลังหายใจ เข้า – ออก ก็กำหนดว่า พองนอน ยุบนอน ดูรูป – นาม ที่กำลังเคลื่อนไหว นี่แหละเขาเรียกว่า วิปัสสนา พองนอน ยุบนอน นี่มันเป็นรูป เป็นธรรมชาติ ให้เข้าใจง่าย ๆ ก็คือ วิปัสสนาก็คือ การรู้เห็นความจริงของธรรมชาติ อันได้แก่ ชันธ ๔ आयตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ อินทรี ๒๒ อริยสัจ ๔ และ ปฏิจจสมุปบาท ๑๒ นี่เป็นภูมิหรือที่เกิดของวิปัสสนา

การปฏิบัติวิปัสสนา คือ การดูรูป – นาม อยู่ที่รูปพองยุบ เมื่อเราไม่สังเกตรูปยืน เดิน นั่ง นอน ก็จะไม่เห็น ไม่เข้าใจถึงความเป็นจริงของธรรมชาตินั้น ๆ รูปกับนามมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ เมื่อผู้ปฏิบัติเอารูปเป็นที่กำหนด เมื่อรูปเคลื่อนไหว นาม (จิต) อันประกอบด้วยสติสัมปชัญญะเข้าไปกำหนดที่รูป จึงรู้รูป คือ รู้การเคลื่อนไหว หรือ อิริยาบถของรูป นี่คือ ลักษณะความสัมพันธ์กันของรูปกับนาม หรือเมื่อเราหายใจเข้า ท้องก็จะพอง หายใจออก ท้องก็จะยุบ อาการ พองพอง ยุบ เป็นรูปตัวรู้ว่าการพอง ยุบของท้อง คือ นาม^{๑๐}

ดังนั้นวิปัสสนากัมมัฏฐาน คือ หลักการปฏิบัติธรรมที่เป็นจุดมุ่งหมายสูงสุด ในทางพระพุทธศาสนาในปัจจุบันนี้ จึงได้มีสำนักวิปัสสนากัมมัฏฐานเกิดขึ้นมากมาย สำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเทพประทาน โดยการนำของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) ได้มีการสอนปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานติดต่อกันมาเป็นเวลานาน และในปัจจุบันก็ยังเป็นที่ยอมรับของพุทธศาสนิกชน ทั้งพระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ ต่างก็ได้พากันเข้ามาศึกษาปฏิบัติกันอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งท่านยังเป็นพระ

^๘ พระแสนปราชนฺ์ ฐิตสทฺโธ, มุทิตานุสรณ์ พระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (หลวงปู่ทองคำ คมภิโร), (สุรินทร์ : สำโรงทาการพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๗.

^๙ ม.ม. (ไทย) ๑๒ / ๑๐๖/๑๐๑-๑๐๒.

^{๑๐} พระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ. การอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานแก่พระนิสิต, [แผ่นซีดี – รวม]. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, ๒๕๕๓.

วิปัสสนาจารย์ ที่ทางสำนักปฏิบัติธรรมต่าง ๆ ได้อาราธนาให้ไปบรรยาย ถวายความรู้ แก่ผู้ปฏิบัติธรรมในที่ต่าง ๆ อีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาถึงหลักการและวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท และเพื่อให้ทราบถึงผลของการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน กับ พระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) ที่มีต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนในเขตตำบลระแงง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ เพื่อนำมาใช้เป็นหลักในการถ่ายทอดให้อนุชนรุ่นหลัง ได้ยึดถือปฏิบัติเพื่อสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้น โดยนำเสนอเป็นงานเชิงวิชาการ สืบต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร)

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาถึงผลของการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) ของประชาชนในเขตตำบลระแงง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาภายใต้ขอบเขต ๔ ด้าน ได้แก่ ๑)ขอบเขตด้านเนื้อหา ๒)ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ๓) ขอบเขตด้านพื้นที่ ๔)ขอบเขตด้านเวลา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษา ๓ ด้าน คือ เพื่อศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) เพื่อศึกษาผลการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร)

๑.๓.๒ ผู้ให้ข้อมูล เป็นการศึกษาภาคเอกสาร(Documentary Research)โดยการศึกษาข้อมูลจากคำสอนในพระไตรปิฎก หนังสือ เอกสาร ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสื่ออื่นๆและลงเก็บข้อมูลภาคสนาม(Field Research)เพื่อศึกษาถึงผลของการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ในเขตชุมชนตำบลระแงง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน ๕๐ คน ด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) จะได้รับประโยชน์หลังจากการฝึกปฏิบัติอย่างไร จึงจึงคัดเลือกเป็นกรณีเฉพาะเจาะจง

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่ (Research Area) เป็นการศึกษาพื้นที่ชุมชนตำบลระแงง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านเวลา เป็นการศึกษาในปีการศึกษา ๒๕๕๕

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไร

๑.๔.๒ การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร)เป็นอย่างไร

๑.๔.๓ ผลของการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางพระครูคัมภีรธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) ของประชาชนในเขตตำบลระแงง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ เป็นอย่างไร

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ วิปัสสนากัมมัฏฐาน หมายถึง การปฏิบัติภาวนา ตามหลักสติปัฏฐาน ๔ คือ การพิจารณากาย เวทนา จิต และธรรม

๑.๕.๒ การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีรธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) หมายถึง รูปแบบหรือวิธีการในการฝึกปฏิบัติกรรมฐานของพระครูคัมภีรธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) วัดป่าเทพประทาน ตำบลระแงง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระสมภาร ฐิตญาโณ (สุขประเสริฐ) ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบหลักกัมมัฏฐานในพระไตรปิฎก และแนวปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานวัดโพธิ์บ้านโนนทัน^{๑๑} ในบทคัดย่อ ความเป็นมา ผลจากการศึกษาวิจัยจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ พบว่า หลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในพระไตรปิฎกที่ปรากฏในมหาสติปัฏฐานสูตร มีทั้งสมถะและวิปัสสนารวมอยู่ด้วยความหมายของ สมถะ คือ ภาวะที่จิตเป็นสมาธิมีอารมณ์เป็นหนึ่งเดียว ผลที่มุ่งหมาย ก็คือ ฌาน และคำว่า วิปัสสนา เป็นชื่อของปัญญาที่รู้แจ้งในพระไตรลักษณ์ มรรค ผล นิพพาน หรือ ปัญญาที่รู้แจ้งซึ่งวิสุทธิ ๗ และธรรมที่ควรกำหนดรู้คือ ขันธ์ ๕ ที่ควรละ คือ อวิชชา ที่ควรทำให้แจ้งคือ วิชาและวิมุตติ ธรรม ๒ ประการ เมื่อเจริญให้ยิ่งขึ้นไปแล้ว จักเป็นไปเพื่อรู้แจ้งธรรมธาตุหลายประการ เพื่อยังกุศลธรรม คือ โพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ ให้เกิดขึ้น เปรียบเหมือนราชทูต ๒ นาย ผู้มีราชการด่วน นี่เป็นชื่อของสมถะและวิปัสสนา, ซึ่งเป็นธรรมที่มีอุปการะมากแก่ สัญญา เวทิตนโรธสมาบัติ และเป็นทางที่ให้ถึง อสังขตธรรม เป็นธรรมที่เป็นฝ่ายวิชา อันเป็นวิปัสสนาญาณ เพื่อทำให้เห็นแจ้งในธรรม เพื่อปลดปล่อยกิเลสเครื่องร้อยรัดทั้งปวง เพื่อทำที่สุดแห่งทุกให้สิ้นไป กล่าวคือ เพื่อบรรลุถึงนิพพานนั่นเอง

แม่ชีระวีวรรณ ธมมจารินี (งานวิสุทธิพันธ์) ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาสภาวะญาณเบื้องต้นของผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔ ณ สำนักวิปัสสนากัมมัฏฐานวัดพระธาตุศรีจอมทอง วรวิหาร ความตอนหนึ่งว่า ผลการวิจัยฉบับนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน คือ (๑) ได้วิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักพระไตรปิฎกสามารถนำไปปฏิบัติ และให้ผลได้อย่างน้อยดับทุกข์ทางกาย วาจา ใจ ได้สร้างกำลังใจให้มีความอดทน มีความพากเพียร มีสมาธิ มีปัญญาในการดำเนินชีวิตประจำวัน การงาน การเรียนอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จนถึงที่สุด คือ หลุดพ้นจากภพภูมิอันได้แก่ นรก เปรต อสุรกาย เดรัจฉานมนุษย์ สวรรค์ พรหม ไปจนถึงพระนิพพาน(๒) ได้แนวคำถามสภาวะธรรมในการสอบอารมณ์ผู้ปฏิบัติ

^{๑๑} พระสมภาร ฐิตญาโณ (สุขประเสริฐ), “ศึกษาเปรียบเทียบหลักวิปัสสนากัมมัฏฐานในพระไตรปิฎก และแนวปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานวัดโพธิ์บ้านโนนทัน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘)

เพิ่มขึ้น และสามารถนำคำถามไปปรับใช้ในการถามตอบ สอบอารมณ์ผู้ปฏิบัติให้มีความก้าวหน้าในการปฏิบัติยิ่งขึ้น^{๑๒}

พระมหาบูรณะ ชาตเมโธ ได้กล่าวถึง การเจริญสติและปัญญาในการคุ้มครองอินทรีย์ เพื่อจะรักษาสภาพของจิตไม่ให้หลงไปตามกิเลสที่เข้ามากระทบ ความตอนหนึ่งในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ความว่า บุคคลรักษามโนอินทรีย์ ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ด้วยความสำรวมระวัง เรียกว่า สติสังวร ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสแสดงว่า “ภิกษุรักษามโนอินทรีย์คือจักขุชื่อว่าถึงความสำรวมในจักขุอินทรีย์” ถ้าบุคคลทั่วไปพึงรู้เลือกรับอารมณ์ที่พอเหมาะ เช่น จะชมรายการโทรทัศน์หรือฟังวิทยุก็ควรจะชมหรือฟังรายการที่เหมาะสม ควรปิดกั้นกระแส กิเลสด้วยบานประตูคือสติ หรือคอยปิดกั้นกระแสกิเลสที่เข้ามาทางอายตนะ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ด้วยสติ แต่ถ้าจะตัดกระแสกิเลสเหล่านั้นต้องตัดด้วยปัญญา^{๑๓}

วัชรฯ ทองมอญ ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการให้การปรึกษาเพื่อลดความเครียดของผู้ติดเชื้อเอชไอวีในโครงการของโรงพยาบาล บำราศนาตุร ดังความตอนหนึ่งว่า ในเบื้องต้น การเจริญสติปัฏฐาน ๔ เพื่อประโยชน์ของตนเอง และช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นที่ประสบความทุกข์ให้พ้นทุกข์ และที่มีความสุขแล้วให้สุขยิ่งขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวว่า สติปัฏฐาน ๔ คือ การปฏิบัติเพื่อให้สามารถเฝ้าดูปรากฏการณ์ในธรรมชาติของตนเอง ซึ่งก่อให้เกิดวิธีการคิดที่ไม่ก่อความทุกข์กับตนเองเพิ่มขึ้น โดยในมหาสติปัฏฐานสูตร และ อานาปานสติสูตร ซึ่งเป็นพระสูตรที่สำคัญซึ่งเน้นเรื่องสติที่จะนำไปสู่สมาธิและปัญญา เมื่อใดก็ตาม ที่แลเห็นสภาพความเป็นจริงของชีวิต ไม่ตกอยู่ในอิทธิพลของความกลัว และกิเลส อิสระภาพทางจิตก็จะเกิดขึ้น และจะสามารถช่วยผู้อื่นได้มากขึ้นด้วยสติปัฏฐาน ๔ เป็นวิธีการปฏิบัติโดยใช้สติเป็นที่ตั้ง และนำเทคนิคการมีสติในปัจจุบัน ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ส่งผลต่อการลดความเครียด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อไม่ให้เกิดความกังวลคร่ำครวญถึงอดีตที่ผ่านมา และกังวลถึงอนาคตที่ยังไม่ถึง^{๑๔}

พระมหาเข้มทอง ตนติปาโล (ฤทธิ์สื่อไกร) ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของ พระครูโพธิสารคุณ (ประยงค์ อุปพลวงโณ) ในบทความย่อความตอนหนึ่งว่า ผลของวิปัสสนากัมมัฏฐานที่มีต่อชุมชนบ้านโนนทัน เมื่อประเมินตามหลักจริยธรรมแล้ว พบว่า มีอยู่ ๓ ระดับ ได้แก่ (๑) จริยธรรมเบื้องต้น คือ มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของชุมชนบ้านโนนทัน ด้วยหลักศีล ๕ (๒) จริยธรรมระดับกลาง คือ พฤติกรรมของคนในชุมชนบ้านโนนทันมีปกติประพฤตินในหลักกุศลกรรมบถ ได้แก่ กายสุจริต วาจาสุจริต เป็นส่วนใหญ่ และมีจิตที่ประกอบด้วยมโนสุจริตโดยมาก และ (๓) จริยธรรมระดับสูง คือ ชุมชนบ้านโนนทันส่วนใหญ่ มีความเข้าใจและปฏิบัติในหลักของอริยสัจ ๔ ได้อย่างถูกต้อง ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และ

^{๑๒} แม้อริยธรรม ธมมจารินี (งานวิสุทธิพันธ์), “การศึกษาสภาพเบื้องต้นของผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔ ณ สำนักวิปัสสนากัมมัฏฐานวัดพระธาตุศรีจอมทอง วรวิหาร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑)

^{๑๓} พระมหาบูรณะ ชาตเมโธ, “การศึกษาอิทธิพลของอายตนะ(สื่อ) ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาธรรมนิเทศ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓)

^{๑๔} วัชรฯ ทองมอญ, “การศึกษาการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการให้การปรึกษาเพื่อลดความเครียดของผู้ติดเชื้อเอชไอวีในโครงการของโรงพยาบาลบำราศนาตุร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๑).

มรรค โดยสมควรแก่การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน แต่ก็มีคนบางกลุ่มไม่สนใจ และไม่เข้าใจต่อหลักอริยสัจนี้ เพราะไม่ได้ฝึกฝนตนด้วยวิปัสสนากัมมัฏฐานนั่นเอง^{๑๕}

พระมหาสุพัฒน์ ศีลาพจน์ ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษาการนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการผ่อนคลายความเครียดจากการทำงาน ดังนี้(๑)ใช้ช่วยทำให้จิตใจผ่อนคลายความเครียด เกิดความสงบ หายกระวนกระวายยังหลุดจากความกลัดกลุ้มวิตกกังวล เป็นเครื่องพักผ่อนกาย ให้ใจสบายและมีความสุข เช่นบางท่านทำอานาปานสติ (กำหนดลมหายใจเข้าออก) ในเวลาที่ต้องรอกคอยและไม่มีอะไรจะทำเหมือนนั่งติดในรถประจำทาง หรือปฏิบัติสลับแทรกในเวลาทำงานใช้สมองหนักเป็นต้นหรืออย่างสมบูรณ์แบบได้แก่ณสมวัตติที่พระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลาย ใช้เป็นที่พักผ่อนกายในเป็นอยู่อย่างสุขสบาย ในโอกาสว่างจากบำเพ็ญกิจ ซึ่งมีคำเรียกเฉพาะว่า เพื่อเป็นทิวธรรมสุขวิหาร และ(๒)เป็นเครื่องเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน การเล่าเรียน และการทำกิจทุกอย่าง เพราะจิตที่เป็นสมาธิ แน่วแน่อยู่กับสิ่งที่กระทำไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก ไม่เลื่อนลอยเสีย ย่อมช่วยให้เรียน ให้คิด ให้ทำงานได้ผลดี การงานก็เป็นไปโดยรอบคอบ ไม่ผิดพลาด และป้องกันอุบัติเหตุได้ดี เพราะเมื่อมีสมาธิก็ย่อมมีสติกำกับอยู่ด้วย ดังที่ท่านเรียกว่า จิตเป็นกัมมณียะ หรือกรรมนีย แปลว่า ควรแก่งาน หรือเหมาะแก่การใช้งาน^{๑๖}

พระสมภาร ทวีรัตน์ ได้รวบรวมไว้ในงานวิจัย เรื่อง การนำหลักวิปัสสนากัมมัฏฐานมาใช้ในการลดภาวะความแปรปรวนทางอารมณ์ในสตรีวัยทอง โดยเมื่อนำลักษณะการทำหน้าที่ของสติดังกล่าวมาแล้วนั้น มาพิจารณาประกอบจะมองเห็นประโยชน์ที่มุ่งหมายของการปฏิบัติฝึกฝนในสติ ดังนี้ (๑) ควบคุมรักษาสภาพจิตให้อยู่ในภาวะที่ต้องการ โดยตรวจตรากระบวนการรับรู้และกระแสดความคิดเลือกรับสิ่งที่ต้องการ กันออกไปซึ่งสิ่งไม่ต้องการ ตรึงกระแสดความคิดให้นิ่งเข้าที่ และทำให้จิตเป็นสมาธิได้ง่าย (๒) ทำให้ร่างกายและจิตใจ อยู่สภาพที่เรียกได้ว่าเป็นตัวของตัวเอง เพราะมีความโปร่งเบา ผ่อนคลาย เป็นสุขโดยสภาพของมันเอง พร้อมทั้งจะเผชิญความเป็นไปต่าง ๆ และจัดการกับสิ่งทั้งหลายในโลกอย่างได้ผลดี (๓)ในภาวะที่จิตเป็นสมาธิ อาจใช้สติเหนี่ยวนำกระบวนการรับรู้ และกระแสดความคิด ทำขอบเขตการรับรู้ และความคิดให้ขยายออกไปโดยมิติต่าง ๆ หรือให้เป็นไปต่าง ๆ ได้ (๔) โดยการยึดหรือจับเอาอารมณ์ ที่เป็นวัตถุแห่งการพิจารณาวางไว้ต่อหน้า จึงทำให้การพิจารณาสืบค้นด้วยปัญญาดำเนินไปได้ชัดเจนเต็มที่ เท่ากับเป็นพื้นฐานในการสร้างเสริมปัญญาให้เจริญบริบูรณ์ (๕) ชำระพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้ง กายกรรม วจีกรรม มโนกรรม ให้บริสุทธิ์ อิสระไม่เกื้อกักแล้ว หรือ เป็นไป

^{๑๕} พระมหาเข้มทอง ตนติปาโล (ถุธิ์ลือไกร), “ศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของ พระครูโพธิสารคุณ (ประยงค์ อุปถัมภ์), วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘)

^{๑๖} พระมหาสุพัฒน์ ศีลาพจน์, “ศึกษาการนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการผ่อนคลายความเครียดจากการทำงาน : ศึกษาเฉพาะกรณี กลุ่มข้าราชการครู สังกัดโรงเรียนประถมศึกษา เขตคลองเตย สาขา ๑ กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒)

ด้วยอำนาจัดณหาอุปาทาน และร่วมกับสัมปชัญญะ ทำให้พฤติกรรมเหล่านั้นเป็นไปด้วยปัญญา หรือ ผลบริสุทธิ์ล้วน^{๑๗}

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีรธรรมวิสุทธิการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เชิงสำรวจในภาคสนามโดยการศึกษาจากข้อมูลที่เป็นเอกสารปฐมภูมิ (Primary data) ได้แก่ พระไตรปิฎก คัมภีร์ อรรถกถา ข้อมูลที่เป็นเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Data) เช่น เอกสารวิชาการ ตำรา ข้อมูลจากสื่อต่างๆ เป็นต้น และข้อมูลจากภาคสนาม โดยการสังเกต สัมภาษณ์เจาะลึก การแจกแบบสอบถามเป็นต้น โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และ สังเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล

๑.๗.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) ผู้ให้ข้อมูล ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาประชากรในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านยางเตี้ย ตำบลระแงง อำเภอสือรณภูมิจังหวัดสุรินทร์ จากการสังเกตพฤติกรรม เพื่อสามารถกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาข้อมูล จากกลุ่มประชาชนในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านยางเตี้ย ตำบลระแงง อำเภอสือรณภูมิจังหวัดสุรินทร์ ที่กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยการกำหนดคุณสมบัติ คือ ข้อมูลทั่วไปด้านบริบทของวัด ผู้วิจัยสัมภาษณ์จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อาทิ ผู้ปกครองคณะสงฆ์ ส่วนราชการ ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไป ในส่วนที่เป็นข้อมูลเพื่อประมวลผลในด้านผลของการปฏิบัติ ผู้วิจัยได้เลือกเจาะจง(Purpose sampling)ไปที่ผู้ที่เข้าฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีรธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คัมภีโร)

๒) กลุ่มตัวอย่างการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากร ในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านยางเตี้ย ตำบลระแงง อำเภอสือรณภูมิจังหวัดสุรินทร์ จากการสัมภาษณ์ จำนวน ๑๒ รูป/คน การสนทนากลุ่มอีกจำนวนหนึ่ง และจากการตอบแบบสอบถามของผู้ที่ฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานจำนวน ๓๕ คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีรธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คัมภีโร) จะได้รับประโยชน์หลังจากการฝึกปฏิบัติอย่างไร และข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่นพร้อมด้วย

๑.๗.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างและตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ มีดังนี้

๑) ชนิดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้ เป็น ๔ ชนิด ได้แก่ บัตรบันทึกการค้นคว้า แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต

(๑) แบบบันทึกการค้นคว้า ผู้วิจัยได้กำหนดการรูปแบบในการบันทึกค้นคว้าข้อมูลเพื่อสามารถแจกแจงข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลได้ตามขอบเขตในการศึกษา โดยผู้วิจัยได้กำหนดแบบบันทึก ๓ แบบคือ แบบบันทึกการค้นคว้า แบบบันทึกการสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสังเกต

^{๑๗} พระสมภาร ทวีรัตน์, “การนำหลักวิปัสสนากัมมัฏฐานมาใช้ในการลดภาวะความแปรปรวนทางอารมณ์ในสตรีวัยทอง”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๓)

(๒) แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบในการสอบถามเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) แก่กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๕ คนผู้ที่เข้าฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานเป็นประจำ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อผลการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) โดยการได้รับคำปรึกษาจากคณาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ การค้นคว้าเอกสารตำราที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้กำหนดแบบสอบถามนี้ขึ้นมา โดยสอบถามความคิดเห็น ๔ ด้านได้แก่ ด้านการพัฒนากาย ด้านการพัฒนาศิล ด้านการพัฒนาคิต ด้านพัฒนาศิล ในด้านการพัฒนากาย มีอยู่ ๒ ตัวชี้วัดได้แก่ การจัดการทางกายภาพ ปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมทางวัตถุได้ถูกต้องขึ้น ในด้านการพัฒนาศิล ประกอบด้วยตัวชี้วัดจำนวน ๓ ตัวชี้วัด ได้แก่ การมีความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์และเพื่อนร่วมโลกได้ด้วยดี มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน เป็นส่วนร่วมที่สร้างสรรค์สังคม ในด้านการพัฒนาคิต ประกอบด้วยตัวชี้วัดจำนวน ๕ ตัวชี้วัด ได้แก่ การที่มีจิตมั่นคง เข้มแข็งอดทน สะอาดบริสุทธิ์ สงบร่มเย็น มีความสุขในการใช้ชีวิต

(๓) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดการรูปแบบการสัมภาษณ์เป็นการ ๒ รูปแบบคือ แบบกึ่งมีโครงสร้าง และเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในปรากฏการณ์ที่ศึกษาโดยตรง จำนวน ๑๐ รูป/คน โดยแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างดังนี้ (ก) สัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ชื่อ อายุ อาชีพ ที่อยู่ (ข) สัมภาษณ์ผลการเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) ๔ ประเด็น ได้แก่ ในด้านการพัฒนากาย ประกอบด้วยตัวชี้วัด จำนวน ๒ ตัว ได้แก่การจัดการทางกายภาพ ปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมทางวัตถุได้ถูกต้องขึ้น ในด้านการพัฒนาศิล ประกอบด้วยตัวชี้วัด จำนวน ๓ ตัว ได้แก่ การมีความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์และเพื่อนร่วมโลกได้ด้วยดี มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน เป็นส่วนร่วมที่สร้างสรรค์สังคม ในด้านการพัฒนาคิต ประกอบด้วยตัวชี้วัด จำนวน ๕ ตัว ได้แก่ การที่มีจิตมั่นคง เข้มแข็งอดทน สะอาดบริสุทธิ์ สงบร่มเย็น มีความสุขในการใช้ชีวิต

(๔) แบบสังเกต โดยการสังเกตทางตรง โดยใช้เนื้อหาในการสังเกตตามโครงสร้างวัตถุประสงค์ ได้แก่ การสังเกตบริบทของชุมชนในตำบลระแงง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ที่มีความเกี่ยวข้องกับ สำนักปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร)

๒) การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ โดยการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความชำนาญ จำนวน ๓ ท่าน

๑.๗.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนิน การเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนคือ การศึกษาเอกสารโดยใช้บัตรบันทึกการค้นคว้า การใช้แบบสอบถาม การใช้แบบสัมภาษณ์ และการใช้แบบสังเกต ดังนี้

๑) การศึกษาเอกสาร ได้ศึกษาจากคำสอนในพระไตรปิฎก หนังสือ เอกสาร ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยใช้บัตรบันทึกในการค้นคว้า เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยระบุ หัวข้อเรื่องที่ค้นคว้า ประเด็นสำคัญในเรื่องที่ค้นคว้า แหล่งที่มา/อ้างอิงข้อมูล โดยการถอดความเอาเฉพาะเรื่องที่สำคัญโดยการสรุปความโดยผู้วิจัยเอง

๒) การใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้กำหนดการรูปแบบการสอบถามแบบปลายเปิด กับกลุ่มผู้ที่มาฝึกปฏิบัติตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) จำนวน ๓๕ คน โดยการลงไปในพื้นที่เพื่อแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามด้วยตัวเอง แจกไปทั้งหมด ๓๕

ชุด เก็บกลับมาทั้งหมด ๓๕ ชุดโดยผู้วิจัย ได้กำหนดมาตราส่วนในการวัดแบบ (Likert scale) โดยต้องการวัดระดับความคิดเห็น ๕ ระดับ โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวัดค่าเฉลี่ยในแต่ละด้าน โดยใช้เกณฑ์ระดับความคิดเห็นค่าเฉลี่ย ดังนี้

- ๕ = ความคิดเห็นมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ ขึ้นไป)
- ๔ = ความคิดเห็นมาก (ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ - ๔.๔๙)
- ๓ = ความคิดเห็นปานกลาง (ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ - ๓.๔๙)
- ๒ = ความคิดเห็นน้อย (ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ - ๒.๔๙)
- ๑ = ความคิดเห็นน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ - ๑.๔๙)

๓) การสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบ คือ รูปแบบการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างที่แน่นอนโดยการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) ได้แก่ ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๑ คน ผู้นำชุมชนจำนวน ๒ คน และประชาชนทั่วไปจำนวน ๓ คน รวมทั้งหมด ๖ คน รูปแบบการสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างที่แน่นอน โดยการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) ได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน ๓ รูป และประชาชนทั่วไปจำนวน ๖ คน รวมทั้งหมด ๙ รูป/คน ในการสัมภาษณ์ได้ยึดหลักการ ดังนี้ (๑) การกำหนดจุดมุ่งหมายและขั้นตอนในการสัมภาษณ์ให้ชัดเจน ต้องการข้อมูลอะไรบ้าง การเรียงลำดับก่อนหลังในการถาม เริ่มสัมภาษณ์อย่างไรและปิดการสัมภาษณ์อย่างไร จะต้องกำหนดเตรียมข้อมูลไว้ล่วงหน้าเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ง่าย (๒) ผู้วิจัยต้องเตรียมตัวให้พร้อมก่อนการสัมภาษณ์ เช่น การศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลที่ต้องการสัมภาษณ์ให้กว้างขวางเพียงพอ (๓) ในการการเลือกผู้สัมภาษณ์ผู้วิจัยต้องเลือกจากผู้ที่มีข้อมูลต่างๆอย่างแท้จริง (๔) ขณะสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะต้องพูดคุยให้ความคุ้นเคย และเป็นกันเองกับผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อให้เขามั่นใจในการตอบคำถามว่าไม่มีผลกระทบใดๆ (๕) ขณะสัมภาษณ์ผู้วิจัยต้องหยุดพูดคุยสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้ให้สัมภาษณ์อยากตอบคำถามและอยากพูดคุยด้วย หรือการพูดคุยต้องไม่เป็นการเสนอแนะ (๖) คำถามที่เตรียมไว้ใน การสัมภาษณ์ต้องจัดเตรียมไว้ตามลำดับก่อนหลัง ลักษณะคำถามที่ใช้ไม่ควรเป็นคำถามที่บังคับโดยตรงจะตอบอ้อมๆก็ได้ (๗) ภาษาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จะต้องมีความเหมาะสมกับวัยและฐานะของผู้ให้สัมภาษณ์ (๘) ในการจดบันทึกจะต้องพยายามจดอย่างระมัดระวัง ไม่ควรตั้งหน้าตั้งตาจดจนเป็นที่น่ารำคาญหรือสร้างความหวาดระแวงให้กับผู้ให้สัมภาษณ์ (๙) บรรยากาศในการให้สัมภาษณ์ควรเป็นอิสระ ปราศจากสิ่งรบกวนทั้งหลาย ควรกำหนดสถานที่ให้มีความเหมาะสมสะดวกในการพูดคุยสนทนา

๔) การใช้แบบสังเกต โดยการสังเกตบริบทชุมชน ตำบลระแงง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัด สุรินทร์ สังเกตการณ์ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในสำนักปฏิบัติของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) โดยการบันทึกข้อสังเกตไว้ในแบบบันทึกตามเครื่องมือที่สร้างขึ้นมา

๑.๗.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็น ๒ ส่วนคือ ๑) ข้อมูลที่เป็นข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกต ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัยและนิรนัย ๒) ข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถาม เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการหาค่าของจำนวนประชาชน จำนวน ๓๕ คน ประกอบด้วย ส่วนที่ ๑ หาค่าข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบ

แบบสอบถาม ได้แก่ (๑) หาค่าจำนวนของเพศชาย – หญิง โดยการใช้มาตรวัดแบบนามบัญญัติ (Nominal Scale) (๒) หาค่าจำนวนในด้านสถานภาพที่ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ข้าราชการ และประชาชน โดยการใช้มาตรวัดแบบนามบัญญัติ (Nominal Scale) (๓) หาค่าระดับช่วงอายุช่วงอายุ โดยผู้วิจัยกำหนดเป็นระดับ คือ ระดับอายุ ๑ - ๒๐ ปี ระดับอายุ ๒๑ - ๔๐ ปี ระดับอายุ ๔๑ - ๖๐ ปี ระดับอายุมากกว่า ๖๐ ปี โดยการใช้มาตรวัดแบบช่วง (๔) หาค่าจำนวนระดับการศึกษา โดยการใช้มาตรวัดแบบอันดับ(Ordinal Scale) (๕) หาค่าจำนวนระยะเวลาที่เข้ามาฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) โดยกำหนดเป็นปี เป็นการใช้มาตรวัดแบบอันดับ(Ordinal Scale) ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อผลการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) ของชุมชนบ้านยางเตี้ย ตำบลระแงง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ โดยอาศัยเกณฑ์การวิเคราะห์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ๕ ระดับ โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยการแปลผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่ให้ไว้ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาพรรณนาวิเคราะห์(analysis descriptive)ในองค์ประกอบที่มีความสอดคล้องกัน ตามวัตถุประสงค์ที่วางเอาไว้

จากนั้นนำข้อมูลที่ผ่านมาการวิเคราะห์เชิงคุณภาพและการวิเคราะห์เชิงปริมาณ มาสรุปผลรายงานวิจัย โดยใช้การอธิบายในเชิงคุณภาพ

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบถึงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๘.๒ ทำให้ทราบถึงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร)

๑.๘.๓ ทำให้ทราบถึงผลการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูคัมภีร์ธรรมวิสุทธิ (ทองคำ คมภิโร) ของประชาชนในเขตตำบลระแงง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์